

Digitaliseringen av skolväsendet - ett riskfyllt experiment med våra barn

Många sätter stor tilltro till digitaliseringen av skolan. Och redan har riksdagen beslutat att både förskolan och skolan ska digitaliseras. I detta nu revideras läroplaner för fullt och användningen av digitala plattformar skrivs in som ett obligatorium. Samtidigt kommer fler och fler övertygande varnings signaler.

Nyligen arrangerades symposiet ”Den uppkopplade barnhjärnan”. Huvudarrangör var Svenska Läkaresällskapet i samarbete med barnläkare och skolläkare. Syftet var att nå ut till läkare, beslutsfattare och opinionsbildare med den senaste forskningen om it-teknikens och sociala mediers medicinska konsekvenser – särskilt för barn. Här fanns alltså ett mycket bra tillfälle för politiker och skolledare att få en uppdatering om det internationella kunskapsläget. Beklagligt nog fanns inga representanter från vare sig regering eller riksdag på plats för att ta del av de senaste rönen.

Visst finns stora och positiva möjligheter med digitaliseringen, inte minst för elever med särskilda behov. Vi lever dock i en tid då tekniken förändras mycket snabbt. Det som idag anses vara digital kompetens kan imorgon vara utdaterat. Vi måste därför rusta barnen med hållbar kunskap som grundar sig i det växande biologiska barnets behov och förutsättningar. För vilka goda effekter förväntas generellt av en mer utbredd användning av digitala plattformar?

Vi vet idag att små barns hjärnor är mycket flexibla, men också mycket känsliga och beroende av att konstant stimuleras i mötet med vuxna. Om detta möte störs av digitala medier hämmas den språkliga utvecklingen, uppmärksamheten och den sociala närvaron. Det har till exempel visat sig att tal och rörlig bild som visas på en skärm, även om den är väl anpassad för små barn, inte aktiverar hjärnan på samma sätt och inte heller har lika god effekt på språklig inläring som vid verklig mänsklig interaktion. Större barn som får en berättelse uppläst i verkligheten minns och förstår samma berättelse bättre än om de får se och höra berättelsen från en skärm.

Vi vet också att barn och ungdomar som har tillgång till skärmar under lektionstid presterar sämre. Det finns flera orsaker till det. Dels försämrar "multitasking" inläring och koncentration kraftigt, och dels visar forskning att många elever ägnar stor del av lektionstiden till icke kursrelevanta uppgifter. Vi vet också att den som tar anteckningar med penna får en djupare förståelse än den som skriver på sin dator.

Likvärdighet och jämställdhet framhävs som ett argument för att digitalisera både förskola och skola. Alla elever ska ha samma tillgång till digitala instrument. Vi hävdar dock att det är en myt att barn från hem med lägre utbildning och mer ekonomisk utsatthet inte har tillgång till läsplattor och datorer. Tvärtom är användandet mer utbrett och mindre begränsat i dessa hem. De här eleverna behöver komma till en skola där man skriver med handen, läser på papper och möter en verklig lärare.

När elever får använda skärmar fritt i skolan visar forskning att elever med lägre socioekonomisk status klarar skolan sämre, medan högpresterande elever klarar av att begränsa sin "multitasking". Med jämställdhet i åtanke borde därför varje skola ha en

skärmpolicy som ser till att alla elever får optimala förutsättningar för sin utveckling och sitt lärande.

Barnläkare och skolläkare vittnar idag om barn och tonåringar med svåra problem till följd av datorspelsberoende, mobilberoende, sömnstörningar, kronisk trötthet, nedstämdhet och ångest. Alla är de symptom som kan uppstå vid överdriven användning av sociala medier och spelande. Också närsyntheten ökar i Europa och på många andra håll på grund av att det växande barnets öga anpassas till skärmar på kort avstånd. Även om risken för dessa tillstånd uppstår vid överanvändning, måste kunskapen om detta finnas inom skolväsendet. De barn och ungdomar som idag har det svårast i skolan tillhör den grupp som löper störst risk att drabbas vid en digital revolution i skolan.

I *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* (bilaga till regeringsbeslut I:1, 2017-10-19) nämns stress och distraktion som negativa konsekvenser som kan uppkomma vid användning av digitala verktyg. Vidare framgår det att det är enskilda förskolechefer, rektorer och huvudmän som ska se till att personalen kompetensutvecklas så att de negativa konsekvenserna inte uppstår. Hur ska detta gå till frågar vi oss? Och vilka förebyggande riskanalyser utifrån ett barn- och elevhälsoperspektiv har man gjort? Vem ska följa upp barnens hälsa och lärande, och varför har den medicinska professionen inte tillfrågats i samband med detta gigantiska experiment? Har man konsulterat några forskare och experter med kunskap om barn och ungas känsliga biologiska utveckling innan beslutet togs? Till exempel barnläkare, barnfysioterapeuter, barnpsykologer och hjärnforskare. I en så här viktig fråga måste tvärprofessionell forskning ligga till grund för beslutet.

I *Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet* hittar vi också följande intressanta formulering: ”Hur digitala verktyg kan bidra till ökad måluppfyllelse är ett område som är relativt lite beforskat. Den nuvarande kunskapen vilar i stor utsträckning på mindre studier eller erfarenheter gjorda i praktiken. För att digitaliseringens möjligheter ska kunna bidra till ökad måluppfyllelse, likvärdighet och jämställdhet i skolväsendet är det betydelsefullt med forskning som grund för att kunna utveckla såväl verksamhet som insatser.”

Om man på förhand låtit den medicinska forskningsvärlden komma till tals hade utbildningsdepartementet vetat att det nu finns gott om forskning om hur digitala verktyg påverkar inläringen. Kunskapen finns alltså, men som oftast går politiken före vetenskapen!

Föräldraorganisationen BARNverket anser att:

- digitaliseringsstrategin av skolväsendet **saknar förebyggande riskbedömningar** utifrån det biologiska växande barnet
- digitaliseringsstrategin **saknar tillräcklig vetenskaplig förankring**
- motiv saknas för att införa digitala verktyg i **förskolans läroplan**
- politiker måste ta del av **aktuell forskning** samt reflektera över andra länders förhållningssätt till digitala verktyg i skolväsendet för våra barns biologiska utveckling, hälsa och lärande.
- detta är en **avgörande framtidsfråga** för våra barns biologiska utveckling, hälsa och lärande och måste lyftas inför valet 2018.

BARNverket genom:

Gunilla Niss, barnpsykolog, ordförande

Monica Wester, barn- och skolergonom, fysioterapeut

Helena Lindfors, dipl småbarnspedagog, förskollärare

Una Kjällquist, läkare, ingenjör

Christina Björklund, forskare inom arbetsmiljö

Jennie Holmström, tandläkare

Eva Datta, lärare